

Normalizacja europejska w zakresie informatologii

NR 3219

Anna Matysek

Normalizacja europejska w zakresie informatologii

Redaktor serii: Nauka o Książce i Bibliotece
Teresa Wilkoń

Recenzent
Ewa Głowacka

Spis treści

Wykaz skrótów	7
Wprowadzenie	9
1. Teoretyczne aspekty normalizacji	17
1.1. Normalizacja — próba definicji	17
1.2. Przestrzeń normalizacyjna i inne terminy związane z normalizacją	19
1.3. Cele i zasady normalizacji	21
1.4. Informacja normalizacyjna — definicja i rola w działalności normalizacyjnej	24
1.5. Dokumenty normalizacyjne — terminologia, rodzaje, budowa	25
1.5.1. Norma — podstawowy dokument normatywny	28
1.5.2. Wybrane typologie norm	30
1.6. Etapy prac normalizacyjnych na przykładzie Normy Europejskiej	32
2. Kształtowanie się normalizacji europejskiej	37
2.1. Początki działalności normalizacyjnej na świecie i w Europie	37
2.2. Powstanie i rozwój europejskich organizacji normalizacyjnych	39
2.2.1. Wpływ polityki Unii Europejskiej na kształtowanie się normalizacji	41
2.2.2. Współpraca europejskich organizacji normalizacyjnych z Komisją Europejską i Europejskim Stowarzyszeniem Wolnego Handlu	44
2.3. Europejskie organizacje normalizacyjne na arenie międzynarodowej	46
2.4. Europejski Komitet Normalizacyjny	47
2.4.1. Strategia i kierunki działania	50
2.4.2. Dokumenty i usługi Europejskiego Komitetu Normalizacyjnego	52
2.5. Europejski Komitet Normalizacyjny Elektrotechniki	53
2.5.1. Strategia CENELEC 2010—2013	54
2.5.2. Dokumenty i usługi CENELEC	55
2.6. Europejski Instytut Norm Telekomunikacyjnych	56
3. Normalizacja i standaryzacja w zakresie informatologii	61
3.1. Informatologia — geneza i problemy terminologiczne	61
3.2. Rozwój informatologii a normalizacja	65

3.3. Organy techniczne organizacji europejskich w zakresie informatologii	73
3.4. Organizacje ogólnoświatowe i ich wkład w normalizację i standaryzację informatologii	78
3.4.1. ISO i międzynarodowa działalność normalizacyjna	79
3.4.2. IFLA i międzynarodowa działalność standaryzacyjna	83
3.4.3. NISO i amerykańska działalność normalizacyjna	85
4. Normalizacja europejska na tle międzynarodowej normalizacji informatologii	89
4.1. Prace normalizacyjne wybranych organów technicznych CEN	89
4.2. Europejska a międzynarodowa normalizacja w zakresie informatologii	96
4.2.1. Analiza porównawcza dokumentów normalizacyjnych CEN i ISO (1990—2013)	98
4.2.2. Wnioski	162
5. Normalizacja informatologii w Polsce	165
5.1. Rozwój normalizacji informatologii w Polsce do 1993 r.	165
5.2. Krajowe prace normalizacyjne w latach 1994—2003	169
5.3. Prace normalizacyjne w Polsce po wejściu do Unii Europejskiej	178
5.3.1. Analiza dokumentów normalizacyjnych KT 242 (2004—2013)	179
5.3.2. Wnioski	182
Zakończenie	185
Bibliografia	189
Indeks osobowy	199
Wykaz tabel	201
Wykaz rysunków	203
Wykaz wykresów	205
Summary	207
Zusammenfassung	

Wprowadzenie

Lawinowy przyrost informacji, który rozpoczął się wraz z rewolucją naukowo-techniczną i towarzyszącym jej przyrostem produkcji wydawniczej w drugiej połowie XX w., spowodował problemy z opanowaniem i wartościowaniem zasobów informacyjnych. Na gruncie tych przemian ukształtowała się informatologia (nauka o informacji), której głównym zadaniem jest „zapewnianie efektywnego dostępu do informacji w warunkach gwałtownego i niekontrolowanego rozrostu jej zasobów”¹. Informatologia jest młodą dyscypliną, ale jej korzeni można szukać w rozwijających się w drugiej połowie XIX w. dokumentacji i informacji naukowej, rozumianych jako „zorganizowana działalność, której zadaniem jest udostępnianie wyników nauki lub osiągnięć praktyki w celu wykorzystywania tych zdobyczy dla dalszego rozwoju nauki lub doskonalenia działalności praktycznej w różnych dziedzinach”². Termin „informatologia” nie został jednoznacznie zdefiniowany, a w polskiej literaturze przedmiotu jest on używany zamiennie z „informacją naukową” czy „nauką o informacji”. Jeszcze niedawno w piśmiennictwie dominowało pojęcie „informacja naukowa”, jednak rosnące znaczenie informacji w biznesie i w społeczeństwie, a zwłaszcza rozwój Internetu i jego zasobów spowodowały, że przedmiot informatologii wyszedł poza informację dla nauki i objął swym zakresem dostęp do informacji dotyczących wszystkich dziedzin działalności ludzkiej. Na potrzeby rozważań w pracy przyjęta została definicja Marii i Kazimierza Leskich. Informatologia jest przez nich rozumiana jako: „dziedzina wiedzy obejmująca całokształt zagadnień teoretycznych i praktycznych związanych z działalnością informacyjną, a w szczególności z gromadzeniem, dokumentowaniem, selekcją, wyszukiwaniem i przetwarzaniem informacji, jej zapisem oraz rozpowszechnianiem i udo-

¹ B. SOSIŃSKA-KALATA: *Czym jest dziś nauka o informacji*. W: *Spółczesność informacyjna i jej technologie*. Pod red. B. SOSIŃSKIEJ-KALATY. Warszawa 2004, s. 9.

² M. DEMBOWSKA: *Dokumentacja i informacja naukowa*. Warszawa 1965, s. 25.

stępnianiem, odpowiednio do określonych celów i potrzeb użytkowników³. Termin „informatologia” będzie używany zamiennie z „nauką o informacji” i „działalnością informacyjną”, choć to ostatnie określenie sugeruje funkcje wyłącznie praktyczne.

Dążenia informatologii do wypracowania metod i narzędzi służących oponowaniu rozrastających się zasobów informacji oraz ułatwienia do nich dostępu wymagają skoordynowanych działań i zunifikowanych rozwiązań technologicznych. Tu z pomocą przychodzi normalizacja, która jest dobrowolną działalnością zmierzającą do ujednoczenia zasad i tworzenia reguł postępowania w różnych obszarach gospodarki, nauki i techniki. Normalizacja ma na względzie dobro wszystkich zainteresowanych, jak również bezpieczeństwo i ekonomiczność proponowanych rozwiązań. Jej ustalenia publikowane są w postaci norm i innych dokumentów normalizacyjnych, których opracowanie podlega ściśle określonym procedurom. Działalność normalizacyjna prowadzona jest przez oficjalne międzynarodowe, regionalne i krajowe organizacje normalizacyjne, które są niezależnymi instytucjami funkcjonującymi według ściśle określonych zasad. Organizacje te są otwarte dla wszystkich gotowych do współpracy. Normy opracowują zainteresowani unifikacją specjaliści reprezentujący dziedziny właściwe dla porządkowanej problematyki.

W Unii Europejskiej normalizacja jest narzędziem wspierającym politykę i prawodawstwo. Jej głównym celem jest likwidacja barier handlowych, ułatwianie swobodnego przepływu towarów i usług w Europie oraz podnoszenie konkurencyjności i innowacyjności europejskich przedsiębiorców na globalnym rynku. Normy europejskie nie są obligatoryjne, ale obok nich publikowane są dyrektywy, czyli regulacje prawne obowiązkowe do wdrożenia przez wszystkich członków UE. Na ich podstawie przygotowywane są normy zharmonizowane, które ustalają minimalne wymagania dotyczące bezpieczeństwa wybranych grup produktów. Stosowanie norm zharmonizowanych jest dobrowolne, ale jednocześnie korzystne, ponieważ jest to najszybszy, najtańszy i najłatwiejszy sposób udowodnienia, że dany wyrób jest zgodny z wymaganiami określonymi przez dyrektywy. Jednym z warunków przystąpienia Polski do Unii Europejskiej było dostosowanie krajowych zasad normalizacji do obowiązujących w Unii. Polski Komitet Normalizacyjny (PKN), stając się pełnoprawnym członkiem europejskich organizacji normalizacyjnych, ma obowiązek uczestniczenia w pracach europejskich organizacji normalizacyjnych, a tym samym opiniowania ich projektów. Każda norma europejska musi zostać wprowadzona do zbiorów krajowych w ciągu 6 miesięcy, a dokumenty z nią sprzeczne zostają wycofane. Jednocześnie środowiska zainteresowane normalizacją mogą wpływać na treść przygotowywanych europejskich dokumentów normalizacyjnych i na programy

³ M. LESKA, K. LESKI: *Informacja naukowa jako dziedzina wiedzy*. „Zagadnienia informacji naukowej” 1972, nr 1, s. 23.

prac europejskich Komitetów Technicznych. Akcesja Polski do UE spowodowała liczne zmiany w krajowej normalizacji, począwszy od funkcjonowania całego systemu normalizacyjnego, poprzez zasady prowadzenia prac normalizacyjnych w poszczególnych Komitetach Technicznych, aż po zgłaszanie tematyki. Zmiany objęły m.in. normalizację w zakresie działalności informacyjnej.

Normalizacja w informatologii służy ustalaniu zasad opracowania, przetwarzania i udostępniania informacji, ujednocenia terminologię i narzędzia wykorzystywane w działalności informacyjnej. Jej rozwiązania umożliwiają współpracę różnych jednostek w katalogowaniu zasobów informacyjnych, wymianę danych między nimi i tworzenie bibliotek cyfrowych. Prace normalizacyjne w zakresie nauki o informacji prowadzone są przede wszystkim w skali międzynarodowej w 46 Komitecie Technicznym Międzynarodowej Organizacji Normalizacyjnej (ISO), który jednocześnie opracowuje normy dla innych środowisk, m.in. bibliotek, wydawnictw, archiwów. W organizacjach europejskich nie ma organu technicznego, którego działania koncentrowałyby się wokół informatologii, gdyż nie stanowi ona elementu żadnej z polityk unijnych, ale tematyka działalności informacyjnej jest obecna w europejskich pracach normalizacyjnych. W Polsce normalizacją informatologii, a także bibliografii i bibliotekarstwa zajmuje się 242 Komitet Techniczny PKN. Różne aspekty nauki o informacji podlegają również działaniom standaryzacyjnym podejmowanym przede wszystkim przez International Federation of Library Associations and Institutions (IFLA), której standardy i zalecenia stosowane są na całym świecie. Zmiany w krajowej normalizacji, wynikające z przystąpienia Polski do Unii Europejskiej, a także brak europejskiego organu technicznego zajmującego się problemami informatologii stanowiły powód podjęcia badań w zakresie europejskiej normalizacji nauki o informacji i opracowania monograficznego. Motywacją do realizacji tematu było także włączenie się autorki w 2011 r. do prac 242 Komitetu Technicznego ds. Informacji i Dokumentacji w Polsce.

Przedmiotem dalszych rozważań jest działalność europejskich organizacji normalizacyjnych w zakresie informatologii na tle aktywności innych organizacji. Głównym celem jest analiza europejskiego systemu normalizacyjnego i przedstawienie prac poszczególnych organów technicznych podejmujących różne aspekty działalności informacyjnej. Na podstawie ilościowej analizy międzynarodowych i europejskich dokumentów normalizacyjnych, opublikowanych w latach 1990—2013, zajęto się ustaleniem znaczenia normalizacji europejskiej w zakresie informatologii w skali międzynarodowej. Zestawione dokumenty uznano za podstawę do wyznaczenia dominującej tematyki w europejskiej i międzynarodowej normalizacji oraz określenia relacji między nimi i wpływu na działalność krajową. Dodatkowym celem było przedstawienie polskiej normalizacji w sferze informatologii od początku sformalizowanych działań w latach dwudziestych ubiegłego wieku po czas współczesny, ze szczególnym uwzględnieniem okresu współpracy z Unią Europejską. Metodą ilościowej

analizy publikowanych od 1994 r. Polskich Norm, a także rozpoznania zakresu tematycznego dokumentów obowiązkowo wprowadzanych do zbiorów krajowych, zmierzano do rozpoznania wpływu normalizacji europejskiej na rodzimą działalność w zakresie informatologii.

Informatologia jest nauką interdyscyplinarną. Jej związki z innymi naukami przedstawiane były w licznych publikacjach⁴. Zdaniem wielu autorów, m.in. Barbary Sosińskiej-Kalaty, nauka o informacji najsilniej związana jest z jednej strony z bibliotekoznawstwem, z drugiej z informatyką. W obu przypadkach jest to „ta sama interdyscyplinarna dziedzina, wokół której skupiają się zainteresowania informatyków i bibliotekoznawców związane z wykorzystaniem technologii komputerowej do przechowywania, przetwarzania i przekazywania informacji i wiedzy”⁵. Komitety Techniczne, prowadząc prace normalizacyjne dotyczące nauki o informacji, podejmują jednocześnie problematykę działalności bibliotecznej. Także w piśmiennictwie traktującym o normalizacji w informatologii dokonywano omówienia norm bibliotecznych czy bibliograficznych. Międzynarodowa Klasyfikacja Norm również łączy te zagadnienia w jednej grupie tematycznej pod nazwą „Informacja naukowa” (01.140.20). W tej samej klasyfikacji część zagadnień związanych z informatologią ujęto w grupie zastosowań techniki informatycznej w informacji, dokumentacji i działalności wydawniczej (35.240.30). Z wymienionych powodów w niniejszej publikacji, obok głównego kontekstu informatologicznego, uwzględniono także normalizację bibliotekarstwa i zastosowań technologii informacyjno-komunikacyjnych w działalności informacyjnej.

Chociaż pierwsze prace na temat działalności europejskich organizacji normalizacyjnych⁶ opublikowane zostały na początku lat dziewięćdziesiątych

⁴ B. SORDYLÓWA: *Informacja naukowa wśród innych dyscyplin*. „Przegląd Biblioteczny” 1984, nr 1, s. 3—16; B. SORDYLÓWA: *Wzajemne relacje między dyscyplinami: informacja naukowa, bibliologia, bibliotekoznawstwo*. „Przegląd Biblioteczny” 1989, nr 4, s. 309—315; M. DEMBOWSKA: *Nauka o informacji naukowej (informatologia)*. Warszawa 1991, s. 125—131; H. BATOROWSKA, B. CZUBAŁA: *Wybrane zagadnienia nauki o informacji i technologii informacyjnej*. Kraków 1996; M. KOCÓJOWA: *Nauka o informacji, bibliotece i komunikacji społecznej — dlaczego wspólnie? (niektóre aspekty terminologiczne)*. „Przegląd Biblioteczny” 2003, nr 1/2, s. 93—105.

⁵ B. SOSIŃSKA-KALATA: *Współczesne oblicze nauki o informacji w Polsce i za granicą*. W: *Studia z informacji naukowej i dyscyplin pokrewnych. Prace dedykowane Profesor Barbarze Stefaniak*. Pod red. E. GONDEK i D. PIETRUCH-REIZES. Katowice 2007, s. 97.

⁶ M. SIEMIŃSKA: *Europejska działalność normalizacyjna*. „Przegląd Biblioteczny” 1995, nr 3/4, s. 393—407; M. SIEMIŃSKA: *Zarys europejskiej działalności normalizacyjnej*. „Materiały Budowlane” 1998, nr 7, s. 100—102; R. LEŚMIAN-KORDAS, B. DRZEWIENIECKA: *Normalizacja w Polsce*. Szczecin 2000; H. KIONKA: *Poradnik normalizatora zakładowego*. Warszawa 2000; D. SOŁTYSIAK: *Organizacje i dokumenty normalizacji europejskiej*. „Przegląd Biblioteczny” 2001, nr 1/2, s. 117—131; B. PRZYŁUSKA: *Struktura i działalność Europejskiego Instytutu Norm Telekomunikacyjnych (ETSI)*. „Telekomunikacja i Techniki Informacyjne” 2002, nr 1—2, s. 87—98; J. OPIŁKA: *System normalizacji funkcjonujący w Unii Europejskiej*. „Materiały Budowlane” 2005, nr 4, s. 120—123.

ubiegłego wieku, to jednak w polskim piśmiennictwie nie znajdujemy całościowego naukowego opracowania tego tematu. Ważnym źródłem informacji o normalizacji europejskiej są akty prawne i inne dokumenty instytucji unijnych⁷. Dzięki nim można zaobserwować, jakie czynniki kształtowały działalność normalizacyjną, a także poznać historię organizacji normalizacyjnych w Europie. Cennym źródłem informacji z tego zakresu okazał się miesięcznik „Normalizacja”⁸ wydawany przez Polski Komitet Normalizacyjny, w którym prócz informacji o prowadzonych pracach i opublikowanych dokumentach krajowych zamieszczano teksty dotyczące działalności europejskich organizacji normalizacyjnych⁹. W piśmiennictwie zagranicznym najbardziej wszechstronnym opracowaniem tego tematu jest publikacja Briana Rothery’ego z 1995 r.¹⁰, w której opisane zostały: historia tych instytucji, zasady ich działania, rodzaje opracowanych dokumentów, jak również rosnące znaczenie międzynarodowej współpracy w tworzeniu norm. Tematyka normalizacji europejskiej poruszana

⁷ Dyrektywa 98/34/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 22 czerwca 1998 r. ustanawiająca procedurę udzielania informacji w zakresie norm i przepisów technicznych. Dz.U. L 204 z 21.7.1998; Council Resolution of 18 June 1992 on the role of European standardization in the European economy. Dz.U. C 173 z 9.7.1992; Commission Green Paper On The Development Of European Standardization Action For Faster Technological Integration In Europe. Dz.U. C 20 z 28.1.1991; Council Resolution of 28 October 1999 on the role of standardisation in Europe. Dz.U. C 141 z 19.5.2000; Komunikat Komisji do Rady, Parlamentu Europejskiego i Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego — Ku zwiększeniu wkładu normalizacji w innowacje w Europie. KOM (2008) 0133. Bruksela 2008; Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady i Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego. Strategiczna wizja w zakresie norm europejskich — Postęp w celu poprawy i przyspieszenia zrównoważonego wzrostu gospodarki europejskiej do roku 2020. KOM(2011) 311.

⁸ W latach 1947—1954 PKN publikował czasopismo „Wiadomości PKN: organ urzędowy Polskiego Komitetu Normalizacyjnego”, w latach 1955—2007 „Normalizacja: miesięcznik naukowo-techniczny”, a obecnie wydawane są „Wiadomości PKN. Normalizacja”.

⁹ *Działalność Europejskiego Komitetu Koordynacji Norm.* „Normalizacja” 1965, nr 7—8, s. 331; Z. KAMIŃSKI: *O pracach Europejskiego Komitetu Koordynacji Norm.* „Normalizacja” 1966, nr 9, s. 415—419; B. ADAMSKI: *Perspektywy i tendencje rozwoju międzynarodowej normalizacji.* „Normalizacja” 1973, nr 10, s. 524—527; B. PICH: *Optymalizacja Systemu Normalizacji Europejskiej — nowa struktura Sekretariatu Centralnego CEN.* „Normalizacja” 1996, nr 7, s. 25—30; Z. NIECHODA: *ISO i CEN — razem czy osobno?: kilka uwag o Porozumieniu Wiedeńskim.* „Normalizacja” 2000, nr 8, s. 13—15; A. SAMEK: *Normalizacja wczoraj i dziś: parę refleksji.* „Normalizacja” 2001, nr 7, s. 13—14; E. KAPUŚCIAREK: *Organizacja i działalność normalizacyjna Europejskiego Instytutu Norm Telekomunikacyjnych.* „Normalizacja” 2001, nr 11, s. 3—8; Ł. ŁUKOMSKI: *CEN [Comité Européen de Normalisation] w Internecie.* „Normalizacja” 2002, nr 1, s. 19—20; Z. NIECHODA, J. SZYMAŃSKI: *„15 lat doskonałości” — jubileusz ETSI.* „Normalizacja” 2003, nr 7, s. 4—5; Z. NIECHODA: *Ogólne wytyczne współpracy między CEN, CENELEC i ETSI a Komisją Europejską i Europejskim Stowarzyszeniem Wolnego Handlu.* „Normalizacja” 2003, nr 12, s. 18—22; Z. NIECHODA: *Strategia CEN 2010.* „Normalizacja” 2007, nr 7, s. 5—10.

¹⁰ B. ROTHERY: *Standards and certification in Europe.* Gower 1996.

była w kilku innych zagranicznych publikacjach¹¹, jednak żadna z nich nie analizuje działalności w zakresie nauki o informacji. Ogólne problemy normalizacji w informatologii pojawiały się w polskim¹² i zagranicznym¹³ piśmiennictwie, ale brakuje opracowania, które uwzględniłoby normalizację europejską. W latach dziewięćdziesiątych i po 2000 r. tematyka artykułów w specjalistycznych czasopismach naukowych dotyczyła przede wszystkim działalności Międzynarodowej Organizacji Normalizacyjnej lub krajowych norm z tego zakresu¹⁴. Szerokie omówienie przez Martę Grabowską problematyki polskiej normalizacji w informatologii, z uwzględnieniem zmian we współpracy z europejskimi organizacjami normalizacyjnymi, ukazało się w „Przeglądzie Bibliotecznym”¹⁵. Materiał źródłowy dotyczący krajowej normalizacji stanowi treść artykułów Aliny Grochowskiej¹⁶.

¹¹ R.A. RENSBERGER, R. van de ZANDE, H. DELANEY: *Standards setting in the European Union, standards organizations and officials in EU standards activities*. Gaithersberg 1997; *Standards setting in the European Union, standards organizations and officials in EU standards activities*. U.S. Dept. of Commerce, National Institute of Standards and Technology, 1997; W. HESSER, A. INKLAAR: *An introduction to standards and standardization*. Berlin 1998; K. JAKOBS: *Advanced topics in information technology standards and standardization research*. Hershey, PA 2006.

¹² M. LESKA: *Normalizacja w zakresie dokumentacji i informacji naukowo-technicznej i ekonomicznej*. „Normalizacja” 1969, nr 5, s. 241—244; M. LESKA: *Normalizacja w zakresie informacji naukowej*. Warszawa 1971; J. PELCOWA: *Normalizacja w zakresie bibliografii*. Warszawa 1971; K. WEYSSENHOFF: *Normalizacja w zakresie informacji, dokumentacji i bibliografii*. Warszawa 1972; *Normalizacja w dziedzinie informacji naukowej i technicznej*. Oprac. H. KŁODNICKA. Warszawa 1993.

¹³ G.A. LLOYD: *A decade of standarizing in documentation*. “The Journal of Documentation” 1959, nr 4, s. 208—225; D. LOMAN: *Standardization in documentation*. “The Journal of Documentation” 1965, nr 1, s. 1—26; P. HARRIS: *The Development of International Standards — Exploring the ISO/IFLA relationships* “IFLA Journal” 1991, nr 4, s. 358—365; D.P. BUCCIARELLI: *Standards for the information society: greater role, greater issues* “International Information Communication and Education” 1997, nr 16(1), s. 88—93; D. DORNER: *Cataloging in the Twentieth century — part 2: digitization and information standards* “Library Collections, Acquisitions, and Technical Services” 2000, nr 24(1), s. 73—87; A. MIYAZAWA: *The world of information standards*. “Journal of Information Science and Technology” 2006, nr 7, s. 302—306.

¹⁴ Z. MIKOS: *Nowy system normalizacji*. „Zagadnienia Informatyki Naukowej” 1997, nr 1, s. 35—29; N. DZIOSA: *Normalizacja w zakresie informacji naukowej i bibliotekarstwa*. „Bibliotekarz” 2000, nr 4, s. 19—21; M. BEREŚNIEWICZ: *Nowe normy w bibliotekarstwie i informacji naukowej*. „Poradnik Bibliotekarza” 2002, nr 11, s. 13—14; G. JAROSZEWICZ: *Normalizacja w bibliotekarstwie*. Gdańsk 2010. W: *Standardy biblieczne*, s. 57—61.

¹⁵ M. GRABOWSKA: *Normalizacja w zakresie informacji i dokumentacji w Polsce w latach 1993—2000*. „Przegląd Biblieczny” 2001, nr 1/2, s. 11—38.

¹⁶ A. GROCHOWSKA: *Aktualny stan normalizacji w zakresie informacji i dokumentacji*. Warszawa 2005. W: *Automatyzacja bibliotek publicznych*, s. 51—67; A. GROCHOWSKA: *Prace Komitetu Technicznego, nr 242 ds. Informacji i Dokumentacji PKN w latach 2003—2008*. Szósta Ogólnokrajowa Narada Bibliografów, Warszawa, 23—24 października 2008. Warszawa 2010, s. 195—205.

W pracy wykorzystano metody badawcze stosowane we współczesnej bibliologii i informatologii: analizę i krytykę piśmiennictwa, metodę porównawczą i statystyczną. Analiza i krytyka piśmiennictwa były niezbędne przy wyborze źródeł stanowiących podstawę teorii i historii kształtowania się normalizacji i działalności normalizacyjnej w informatologii. Metodą porównawczą ustalono znaczenie europejskiej normalizacji w zakresie informatologii oraz relacje między europejskimi i międzynarodowymi organizacjami i tworzonymi dokumentami normalizacyjnymi. Metody tej użyto także do określenia aktywności organizacji w dziedzinie informatologii, jak również do oceny polskiej normalizacji w nauce o informacji. Metodę statystyczną wykorzystano do ilościowej analizy dokumentów normalizacyjnych publikowanych przez poszczególne organizacje, a także do graficznej i opisowej prezentacji trendów oraz zmian.

Na strukturę monografii składa się pięć rozdziałów, oraz podsumowujące zakończenie. W pierwszym rozdziale zebrano ustalenia terminologiczne odnoszące się do poruszanych zagadnień, czyli najważniejsze pojęcia, takie jak „normalizacja”, „przestrzeń normalizacyjna”, „informacja normalizacyjna”. Omówiono także funkcje i zasady działalności normalizacyjnej oraz akty prawne ją regulujące i scharakteryzowano typy dokumentów normalizacyjnych ze szczególnym uwzględnieniem norm. W drugim rozdziale ukazano genezę działalności normalizacyjnej, formowanie się pierwszych organizacji normalizacyjnych oraz historyczny kontekst kształtowania się trzech europejskich instytucji: Europejskiego Komitetu Normalizacyjnego, Europejskiego Komitetu Normalizacyjnego Elektrotechniki oraz Europejskiego Instytutu Norm Telekomunikacyjnych ze zwróceniem uwagi na zasady ich współpracy z organizacjami międzynarodowymi i jednostkami krajowymi oraz efekty funkcjonowania tych instytucji i publikowane przez nie dokumenty normalizacyjne. Dwa pierwsze rozdziały stanowią teoretyczny oraz historyczny kontekst dla wyodrębnionego centralnego problemu monografii, czyli informatologii jako dziedziny nauki i działalności praktycznej wymagającej inicjatyw normalizacyjnych. Dokonano więc przeglądu definicji formułowanych dla określenia informatologii i terminów pokrewnych, mając na celu doprecyzowanie zakresu przeprowadzonych badań. Nakreślono rozwój tej dyscypliny. Pokazano wpływ na informatologię standaryzacji inicjowanej przez International Organization for Standardization (ISO), International Federation of Library Associations (IFLA) oraz National Information Standards Organization (NISO). W końcowej części rozdziału dokonano wyboru i krótko scharakteryzowano działalność europejskich organów technicznych w zakresie analizowanych zagadnień. Rozdział czwarty przeznaczono na szczegółową analizę działalności europejskich organów technicznych w informatologii. Materiałem badawczym były dokumenty normalizacyjne opracowane przez wybrane organy techniczne od początku ich funkcjonowania. Wykaz dokumentów znajduje się w tabelach 6—8. Przeprowadzono ilościową oraz tematyczną analizę opublikowanych dokumentów, by zobrazować stan normalizacji europejskiej w obszarze

informatologii, oraz porównano normalizację europejską z międzynarodową na podstawie dokumentów opublikowanych przez poszczególne organizacje w latach 1990—2013. Cezurę czasową wyznaczyła tutaj data ukończenia pierwszego europejskiego dokumentu normalizacyjnego z badanej dyscypliny. W ostatnim z rozdziałów ukazano rozwój polskiej normalizacji informatologii w kontekście zmian w krajowym systemie normalizacji. Zbadano ilościowo oraz rzeczowo dokumenty opublikowane od 1994 r. Ich wykaz zamieszczono w tabeli 9. Omówiono także europejskie normy wprowadzane do polskich zbiorów.

Uzupełnieniem pracy jest obszerna bibliografia załącznikowa, którą dla wygody czytelnika podzielono na dokumenty tradycyjne, elektroniczne oraz akty prawne. Aparat pomocniczy stanowią: wykaz stosowanych skrótów, indeks nazwisk oraz spisy tabel, rysunków i wykresów.

Na zakończenie wstępu autorka chciałaby podziękować wszystkim osobom, których cenne wskazówki i uwagi wpłynęły na ostateczny kształt pracy. Szczególne podziękowania należą się Promotorce dr hab. Dianie Pietruch-Reizes, Recenzentom rozprawy doktorskiej, będącej podstawą monografii: prof. dr hab. Barbarze Stefaniak i dr hab. Marcie Grabowskiej, a także dr hab. Ewie Głowackiej, która napisała recenzję wydawniczą. Wyrazy wdzięczności kieruję również do pracowników Instytutu Bibliotekoznawstwa i Informatyki Uniwersytetu Śląskiego, a szczególnie do prof. dr hab. Elżbiety Gondek.

* * *

Monografia została przygotowana w ramach projektu *Normalizacja europejska w zakresie informacji naukowej i technologii informacyjno-komunikacyjnych*. Projekt został sfinansowany ze środków Narodowego Centrum Nauki przyznanych na podstawie decyzji numer DEC-2011/01/N/HS2/01068.

Indeks osobowy

- Aalders, Henri 19, 189
Adamski, Bolesław 13, 189
Augustyniak, Anna 66, 78, 89
- Babik, Wiesław 62, 65, 66, 189, 192
Bagiński, Jan 21, 192
Batorowska, Hanna 12, 189
Belleflamme, Paul 30, 189
Bereśniewicz, Maria 14, 189
Borko, Harold 64
Borkowska, Władysława 67, 68, 166, 167, 189
Boyd, Rayward 65, 189
Bucciarelli, Paola 14, 189
- Cargill, Carl 81, 189
Chmielewska-Gorczyca, Ewa 63, 189
Ciołek, Witold 166, 189
Cisek, Sabina 64, 190, ???
Czubała, Barbara 12, 189
- de Vries, Johanna 67, 190, 195
Delaney, Helen 14, 192
Dembowska, Maria 9, 12, 24, 62, 63, 65, 66, 190, 192
Derfert-Wolf, Lidia 180, 190
Dorner, Dan 14, 190
Drzewieniecka, Beata 12, 28, 30, 39, 191
Dziosa, Natalia 14, 190
- Filipek, Agnieszka 71, 190
Franke, Jerzy 187, 190
- Gondek, Elżbieta 12, 66, 193
Grabowska, Marta 14, 170, 190
Grochowska, Alina 14, 179, 190
Grycz, Józef 67, 190
- Harris, Patricia 14, 190
Hesser, Wilfried 14, 22, 190
Hopkinson, Alan 70, 195
- Inklaar, Alex 14, 22, 190
- Jacquesson, Alain 69, 190
Jakobs, Kai 14, 190
Janowska, Maria 186, 190
Jaroszewicz, Grażyna 14, 187, 190
- Kacewicz, Jolanta 40, 41, 191
Kamiński, Zbigniew 13, 191
Kapuściarek, Ewa 13, 191
Kionka, Henryk 12, 18, 191
Kłodnicka, Hanna 14, 168, 191, 192
Kocójowa, Maria 12, 191
Kruszelnicki, Czesław 21, 191
Kuert, Willy 39, 196
- Leska, Maria 10, 14, 63, 64, 65, 68, 167, 168, 191
Leski, Kazimierz 10, 63, 64, 65, 191

- Leśmian-Kordas, Ruta 12, 28, 30, 39, 191
Lloyd, G.A. 14, 68, 191
Loman, D. 14
Łukomski, Łukasz 13, 191
Matysek, Anna 25, 52, 191
Mikos, Zenon 14, 191
Mirowski, Stefan 38, 39, 191
Miyazawa, Akira 14, 191
Moszczyńska-Pętkowska, Zofia 70, 191
Murasik, Piotr 70
Nahotko, Marek 71, 72, 191, 196
Nałęcz, Barbara 69, 191
Niechoda, Zygmunt 13, 192
Opilka, Janusz 12, 192
Ordon, Jerzy 18, 21, 192
Pacek, Jarosław 71, 192
Pelcowa, Janina 14, 192
Pezik, Leszek 21, 192
Pich, Beata 13, 192
Pietruch-Reizes, Diana 12, 62, 66, 190
Pindlowa, Wanda 63, 192
Plis, Zenon 21, 192
Polatowska, Ewa 96
Próchnicka, Maria 24, 192
Przyłuska, Barbara 12, 192
Rensberger, Roger 14, 192
Rothery, Brian 13, 192
Samek, Andrzej 13, 192
Sanders, Terence 21, 192
Saracevic, Tefko 64, 192
Seweryn, Anna 66, 192
Siemińska, Małgorzata 12, 192
Sołtysiak, Dorota 12, 193
Sordylowa, Barbara 12, 62, 193
Sosińska-Kalata, Barbara 9, 12, 61, 63, 64, 66, 193
Szewc, Andrzej 21, 25, 193
Szomański, Jacek 21, 193
Szymański, Janusz 13, 192
Ślażyńska, Elżbieta 46, 193
van de Zande, Rene 14, 192
Verman, Lal 19, 20, 193
Weysenhoff, Karol 14, 193
Wodzicki, Jan 193
Wołosz, Jan 73, 197
Wołoszyn, Wojciech 17, 18, 29, 193
Zaborowska, Maria 25
Żmigrodzki, Zbigniew 62, 66, 190

Wykaz tabel

- Tabela 1. Wykaz ciał technicznych CEN według ICS
- Tabela 2. Wykaz ciał technicznych CEN współpracujących z komitetami państw członkowskich
- Tabela 3. Dokumenty normalizacyjne CEN
- Tabela 4. Projekty normalizacyjne CEN
- Tabela 5. Wykaz symboli ICS z zakresu informatologii i obszarów pokrewnych
- Tabela 6. Dokumenty normalizacyjne z zakresu informacji naukowej (ICS 01.140.20)
- Tabela 7. Dokumenty normalizacyjne z zakresu zastosowań ICT w informacji, dokumentacji i działalności wydawniczej (ICS 35.240.30)
- Tabela 8. Dokumenty normalizacyjne z zakresu zastosowań ICT w innych dziedzinach (ICS 35.240.99)
- Tabela 9. Dokumenty normalizacyjne KT 242 ds. informacji i dokumentacji (1994—2013)

Wykaz rysunków

Rysunek 1. Przestrzeń normalizacyjna

Rysunek 2. Europejskie dokumenty normalizacyjne

Rysunek 3. Etapy opracowania Normy Europejskiej

Rysunek 4. Struktura Europejskiego Komitetu Normalizacyjnego

Rysunek 5. Struktura Europejskiego Komitetu Normalizacyjnego Elektrotechniki

Rysunek 6. Struktura systemu ETSI

Rysunek 7. Organy techniczne CEN biorące udział w normalizacji informacji naukowej

Rysunek 8. Struktura ISO/TC-46

Rysunek 9. Podkomitety JTC 1

Wykaz wykresów

- Wykres 1. Liczba publikacji Komitetów Technicznych CEN według lat
- Wykres 2. Liczba publikacji Komitetów Technicznych CEN według typów dokumentów
- Wykres 3. Aktualność prac normalizacyjnych Komitetów Technicznych CEN
- Wykres 4. Liczba dokumentów normalizacyjnych w latach 1990—2013
- Wykres 5. Procentowy udział organizacji normalizacyjnych w informatologii
- Wykres 6. Dokumenty normalizacyjne z zakresu informacji naukowej (01.140.20)
- Wykres 7. Dokumenty normalizacyjne z zakresu zastosowań ICT w działalności informacyjnej (35.240.30)
- Wykres 8. Dokumenty normalizacyjne z zakresu zastosowań ICT w pozostałych dziedzinach (35.240.99)
- Wykres 9. Dokumenty normalizacyjne NKP 242 / KT 242

Anna Matysek

European Standardisation in the Field of Informatology

Summary

The range of activities in the field of informatology that the European standardising organisations are engaged in, as compared to the operations of other standardising organisations, constitutes the main theme of the monograph. Its aim is to analyse the European standardising system and present the work of individual technical bodies with regard to various informative activities. On the basis of quantitative analysis of international and European standardising documents published between 1990 and 2013, the author also attempts to determine the significant influence that European standardisation exerts upon the field of informatology on international scale. The impact of European standardisation on Polish activity conducted in the field of informatology, bibliology and bibliography by 242 Technical Committee has also been subjected to analysis. The monograph contributes to the development of research in national, European and international standardisation of information and library activities.

Anna Matysek

Europäische Normalisierung im Bereich der Informationswissenschaft

Zusammenfassung

Zum Gegenstand der Monografie wird die Tätigkeit der europäischen Normalisierungsorganisationen im Bereich der Informationswissenschaft im Vergleich mit der Tätigkeit der anderen Organisationen, die sich mit der Normalisierung und Standardisierung befassen. Im Mittelpunkt steht die Analyse des europäischen Normalisierungssystems und die Darstellung der Arbeit von den einzelnen technischen Organen im Bereich der Informationstätigkeit. Anhand der Mengenanalyse von internationalen und europäischen Normalisierungsunterlagen, die in den Jahren 1990—2013 veröffentlicht wurden, versucht man, die Rolle der europäischen Normalisierung auf dem Gebiet der internationalen Informationswissenschaft zu untersuchen. Die Verfasserin ergründet auch, inwieweit die europäische Normalisierung die Tätigkeit des Technischen Komitees 242 in Polen im Bereich der Informationswissenschaft, des Bibliothekswesens und der Bibliografie beeinflusst. Die vorliegende Monografie ist ein Beitrag zu Forschungen über polnische, europäische und internationale Normalisierung und Standardisierung auf dem Gebiet der Informations- und Bibliothekstätigkeit.

Redakcja: Justyna Mroczkowska
Projekt okładki: Emilia Dajnowicz
Redakcja techniczna: Barbara Arenhövel
Korekta: Lidia Szumigala
Łamanie: Marek Zagniński

Copyright © 2014 by
Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego
Wszelkie prawa zastrzeżone

ISSN 0208-6336
ISBN 978-83-8012-264-2
(wersja drukowana)
ISBN 978-83-8012-265-9
(wersja elektroniczna)

Wydawca
Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego
ul. Bankowa 12B, 40-007 Katowice
www.wydawnictwo.us.edu.pl
e-mail: wydawus@us.edu.pl

Wydanie I. Ark. druk. 13,0. Ark wyd. 16,0.
Papier offset. III kl., 90 g. Cena 22 zł (+ VAT)

Druk i oprawa: „TOTEM.COM.PL Sp. z o.o.” Sp.K.
ul. Jacewska 89, 88-100 Inowrocław